

DALEJ JEST **NOC**

Losy Żydów **tom**
w wybranych powiatach **I**
okupowanej Polski

pod redakcją
Barbary Engelking
i Jana Grabowskiego

Warszawa 2018

Spis treści

Barbara Engelking, Jan Grabowski

11 WSTĘP

Tereny badawcze · Kwestie metodologiczne · Baza źródłowa · Polityka niemiecka: lokalna specyfika · Akcje likwidacyjne: ofiary · Sprawcy i ich pomocnicy · Szacunki · Strategie przetrwania · Strategie zakończone niepowodzeniem · Pomagający Żydom · Konkluzje

Barbara Engelking

45 POWIAT BIELSKI

- 49 Wprowadzenie: Powiat bielski przed drugą wojną światową
Obszar i ludność · Źródła · Żydzi w powiecie Bielsk Podlaski
- 60 Powiat bielski pod okupacją sowiecką
Życie Żydów pod okupacją sowiecką · Polska konspiracja w okresie okupacji sowieckiej
- 71 Powiat bielski pod okupacją niemiecką
Władze niemieckie w Bezirk Białystok i Bielsku Podlaskim · Polska konspiracja w okresie okupacji niemieckiej · Partyzantka sowiecka
- 94 Życie Żydów pod okupacją niemiecką
Przebieg akcji eksterminacyjnych w powiecie Bielskim
- 124 Strategie przetrwania
Niepowodzenia w poszukiwaniu ratunku · Przeżyli w ukryciu · Przeżyli w partyzantce · Podsumowanie: specyfika powiatu Bielskiego
- 173 Zakończenie: Powiat bielski w latach 1944–1945

Alina Skibińska

191 POWIAT BIŁGORAJSKI

- 195 Przed i po 1939 r. — światy równoległe
Powiat w okresie przedwojennym
- 204 1939–1941 — przetrwanie
Kampania wrześniowa · Powiat w okresie okupacji · Przesiedlenia · Niemiecka administracja i policja · Życie codzienne Żydów i praca przymusowa · Obozy pracy
- 235 1941/1942 — zmiany
Zapowiedź Zagłady · Pierwsze miesiące 1942 r.

- 246 Sprawcy i ich pomocnicy
Żandarmeria i Gestapo · Policja ukraińska · Policja Polska, tzw. granatowa · Cywilni „pomagierzy”
- 262 1942 — Zagłada
Przebieg tzw. akcji likwidacyjnych · Geografia Zagłady · Liczba ofiar
- 304 1942–1944 — strategię przeżycia
Opór i ucieczki · Ukrywanie się we wsiach · Grupy leśne
- 359 1944–1946 — żydowska nieobecność
- 372 Aneks

Jan Grabowski

383 POWIAT WĘGROWSKI

- 387 Wstęp
- 389 Początki
Ludność żydowska powiatu węgrowskiego · Powiat węgrowski w okresie międzywojennym
- 396 Pierwsze wojenne lata, wrzesień 1939 — lato 1942 r.
Migracje ludności · W przededniu eksterminacji — spisy ludności żydowskiej
- 402 Żydzi Węgrowa i powiatu węgrowskiego pod okupacją niemiecką w latach 1939–1942
Życie w gettach, samopomoc żydowska · Dokumentacja sądów niemieckich i polskich z lat 1939–1942 jako nowe źródło do poznania dziejów węgrowskich Żydów
- 416 *Liquidierungsaktion Wengrow* — akcja likwidacyjna Węgrowa
Jom Kipur, 22 września 1942 r. · Strażacy i granatowi policjanci podczas akcji w Węgrowie · Rola elit · Wylapywanie Żydów · Epilog w sądzie
- 458 Powiat węgrowski po akcjach
Węgrów po akcji, wrzesień–październik 1942 r. · Getto wtórne (Restghetto Wengrow), październik 1942 — 30 kwietnia 1943 r. · Ostateczna likwidacja getta, 30 kwietnia 1943 r. · Treblinka · „Mała Treblinka”
- 483 Strategię przetrwania, 1942–1944. Szacunki i liczby
Między aryjską stroną a gettem wtórnym · Najgorsza z możliwych opcji: miasto Węgrów. O trudnościach z ratowaniem · W Ziomakach u Ratyńskiego, czyli znów o tym, jak trudno było ratować · Na aryjskich papierach
- 500 Rola polskiej policji granatowej w „ostatecznym rozwiązaniu kwestii żydowskiej” na terenie powiatu węgrowskiego
Na posterunku w Grębkowie · Na posterunku w Łochowie · Polnische Kriminalpolizei, Aussenstelle Wengrow
- 518 Polskie Państwo Podziemne a Żydzi w powiecie węgrowskim

524 Jeńcy sowieccy, czyli „rosyjscy niewolnicy”

526 Ratujący Żydów

534 Po wyzwoleniu

539 Aneks

Jean-Charles Szurek

547 **POWIAT ŁUKOWSKI**

551 Źródła

553 Żydzi w Łukowie przed 1939 r. — krótkie wprowadzenie

562 Skutki polityki nazistowskiej na terenie dystryktu lubelskiego

564 Prześladowania Żydów z Łukowa, praca przymusowa, pomoc socjalna

571 Getto w Łukowie i Rada Żydowska w 1942 r.

578 Likwidacja getta w Łukowie i innych gett

Los Żydów z Kocka · Żydzi ze Stoczka Łukowskiego

587 Próby ocalenia

Na czym polega dobra strategia przeżycia? · Statystyki · Partyzantka, podjęcie walki zbrojnej · Zmiana tożsamości na aryjską, zmiana nazwiska · Tułaczka, ukrywanie się u chłopów

612 Podsumowanie

614 Aneks

Anna Zapalec

623 **POWIAT ZŁOCZOWSKI**

627 Źródła i literatura

632 Obszar badań

Uwarunkowania geograficzne · Ludność · Stosunki narodowościowe

643 Sytuacja ludności żydowskiej w okresie okupacji sowieckiej 1939–1941

Wybuch wojny · Charakterystyka okupacji sowieckiej · Represje wobec ludności

650 Represje w pierwszym okresie okupacji niemieckiej

Pogrom Żydów w Złoczowie w lipcu 1941 r. · Mordowanie Żydów w okresie niemieckiej administracji wojskowej · Pierwsze niemieckie represje wobec Żydów po utworzeniu administracji cywilnej w powiecie złoczowskim

681 Żydowskie sposoby przetrwania w okresie od sierpnia 1941 do sierpnia 1942 r.

Łapówki i opłaty za ocalenie · Instytucje pomocowe i opiekuńcze · Zmiana tożsamości

- 687 Niemieckie akcje likwidacyjne na terenie powiatu złoczowskiego
Pierwsza deportacja · Druga akcja deportacyjna · Likwidacja getta
- 699 Sposoby ratowania się Żydów w okresie niemieckich akcji
deportacyjnych
*Skrytki i miejsca trudno dostępne · Ucieczki z transportów · Próby szukania
ratunku we wsiach wśród polskich i ukraińskich sąsiadów · Ucieczki do lasu ·
Warsztaty rzemieślnicze w Złoczowie*
- 707 Wyłapywanie Żydów po likwidacji getta
- 710 Likwidacja obozów pracy. Strategie przetrwania więźniów
*Plany ucieczek i próby konspiracji w obozach pracy · Kilka metrów pod
ziemią. Bunkry i schrony*
- 719 Żydowskie strategie przetrwania w okresie „polowania na Żydów”
*Możliwości ukrywania się w oddziałach partyzanckich · Bunkry w lasach ·
Ukrywanie się w gospodarstwach chłopskich i wśród nieżydowskich
mieszkańców miasteczek · Wędrowanie · Inne strategie: na aryjskich
papierach, wyjazd na roboty przymusowe, ucieczka poza granice powiatu*
- 740 Postawy Polaków i Ukraińców wobec zagłady Żydów złoczowskich
- 747 Statystyki i konkluzje

INDEKSY

- 765 Indeks osobowy
- 835 Indeks geograficzny
- 859 Wykaz skrótów